

Teoriden Pratiğe Yeşil Politika Üzerine Bir İnceleme

A Review of Green Policy From Theory To Practice

Cavit Emir GÜNGÖREN^a

ÖZ

^a Doktora Öğrencisi, Trakya Üniversitesi, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Edirne, Türkiye. / PhD Student, Trakya University Public Administration Department, Edirne, Türkiye
ORCID: 0000-0001-2345-6789

E-posta/E-Mail:
egngrn@hotmail.com

Sorumlu Yazar
Corresponding Author
Cavit Emir Güngören

Makale Türü
Article Type
Araştırma Makalesi
Research Article

Geliş Tarihi
Received
27.09.2023

Kabul Tarihi
Accepted
26.03.2024

ROR ID
045hgzm75

Amaç - Bu çalışma yeşil örgütlerin, temel tezlerini ne boyutta pratiğe yansıttığını ortaya koymaya çalışmaktadır.

Yöntem - Çalışmanın amacı bağlamında yöntem olarak ilk bölümde yeşil politikanın teorik kısmına ikinci bölümde pratik kısmına yer verilerek bir çözümlene yapılacaktır. Yeşil politikanın temel tezlerinin politik ve sivil toplum deneyimlerindeki sürekliliklerine ve sınırlılıklarına odaklanılmaktadır. Ayrıca çalışmada veri toplama yöntemi olarak literatür taraması tercih edilmiştir.

Bulgular - Çalışmanın vardığı öncelikli bulgu yeşil ideolojinin temel tezlerinin pratikte karşılık bulmadığıdır. Örneğin kalkınma hedefi her zaman sürdürülebilir ekonomi modellerinin önünde tutulmuştur.

Sonuç - Yeşil politika temel prensipleri konusunda pratik açıdan radikal davranmama da paradigmasını dünya kamuoyuna kabul ettirme de başarılıdır.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Doğa, Yeşiller, Ekoloji, Anti-Endüstriyalizm

ABSTRACT

Purpose - This study tries to reveal to what extent green organizations reflect their basic theses into practice.

Methodology - In the context of the purpose of the study, an analysis will be made by including the theoretical part of the green policy in the first part and the practical part in the second part. It focuses on the continuities and limitations of the main theses of green policy in political and civil society experiences. In addition, literature review was preferred as the data collection method in the study.

Findings - The primary finding of the study is that the basic do not find a response in practice. For example, the development targets have always been prioritized over sustainable economic models.

Conclusion - While green policy may not be radical in its basic principles in practical terms, it has been successful in getting its paradigms accepted by the world public opinion.

Keywords: Environment, Nature, Greens, Ecology, Anti-Industrialism

GİRİŞ

Çevre sorunlarına odaklanma, çevrenin içinde bulunduğu durumu sorunlu olarak ele alma, başka bir ifade ile politikayı çevreden yana bükme, yirminci yüzyıla ait paradigmlar olsalar da çevre problemleri tarih sahnesine ansızın çıkmamıştır. Çevresel değerlerdeki bozulma uygarlık temellerinin atıldığı Neolitik Çağa kadar uzansa da çevrenin değerler yitimi, kirlenmesi ve bozulması yenilenme karşısında galip gelmemiştir. Yani doğanın kendini yenilemesi, tahribatının önünde seyretmiştir. Başka bir ifade ile ilkel araç kullanımı, belli yerde yoğunlaşan nüfus, ormanların yakılması, bataklıkların kurutulması, savaşlar ve bu tarihsel uğraklardaki benzer gelişmelerin sanayi devrimi ve aydınlanma düşüncesine kadar doğa üzerinde yıkıcı bir etkisi bulunmamaktadır (Duru, 1995: 8-11).

Aydınlanma çağı ile birlikte doğaya bakışta Tanrıça mertebesinin yerini doğanın maddi özelliklerini önceleyen mekanik yaklaşım almıştır. Böylelikle insan sömürüsüne ve kullanımına açık bir hale dönüşmüştür. Organik evren kabulünden dünya makinesine yönelim, modern çağların baskın anlayışı halini almıştır. Bu paradigma değişimi fizik ve astronomide Copernicus (1473-1543), Galileo (1564-1642) ve Newton'un (1643-1712) çalışmalarıyla zirveye çıkan kökten değişimler sonucunda oluşmuştur. On yedinci yüzyılın bilimi Descartes'in (1596-1650) matematiksel doğa tasvirinden ve zihin beden ayırımından etkilenmiştir. Bu dönemin başka bir önemli ismi Bacon'un (1562-1626) düşünceleri ile doğa insanın gücünü sergileyeceği bir hâkimiyet alanına dönüşmüştür (Bıçkı, 2001: 34-35). İnsanlık, aydınlanma düşüncesiyle bir yandan hızla gelişen bilim, teknoloji ve sanayi ile doğa hâkimiyetine katkı sağlarken bir yandan da üretim biçiminin gelişmesiyle kendi hizmetinde olan doğanın tahribat sürecini hızlandırmıştır. Sanayileşme ve kentleşme ile birlikte doğaya salınan katı, sıvı ve gaz atıkların boyutunda artış görülmüştür (Güçlü, 2007: 50-51).

Doğa tahribatındaki artış başka bir ifade ile kapitalist üretim biçiminin toplum üzerinde egemen oluşu doğaya biçilen değeri düşünsel ve pratik olarak farklılaştırmıştır. Doğa üzerinde egemenlik kurmayı amaçlayan politik ve ekonomik pratiklerin neden olduğu sonuçlar 19. yüzyılda çevreciliğin ihtivasını oluşturmuş, aynı şekilde 20. yüzyılda politik çevre hareketlerinin politik ve ekonomik ajandalarının içeriğini belirlemiştir. İnsanı doğadan ayrı kategoride ele alan görüş, doğa-insan arasındaki ilişkinin yeniden kurulması ile değişime uğramıştır. İnsan, doğanın bir parçası olarak ele alınmaya başlanmıştır. İnsanın doğayla ilişkisinin seyri doğaya hâkim olma düşüncesinden, doğayla beraber yaşamının olanaklarını aramaya evrilmiştir. Bu dönüşüm çevreciliğin felsefi argümanlarının temel determinist (belirlenimci) motiflerini meydana getirmiştir (Öztürk, 2019: 23-25). Bu motiflerden en belirleyici olanı akılcılık ilkesi üzerine kurulu aydınlanma sürecinin sorgulanmaya başlaması olarak gösterilmektedir. Bu aynı zamanda ekoloji¹ için önemli bir gelişme sayılmaktadır. Ekoloji kavramı ilk kez Ernst Haeckel (1834-1919) tarafından 1886 yılında *Generelle Morphologie* adlı eserinde canlıların çevreleriyle ilişkisinin bilimi anlamında kullanılmıştır. Yeşil politika bilime ve akılcılığa karşı septik yaklaşımına rağmen önemsenmesini ve tarihsel bir güç olmasını Ekoloji bilimine borçludur. Öte yandan Fransız romantikleri ve İngiliz romantik muhafazakârlarının da etkisi olmuştur. Çünkü romantikler mekanik evren tezine antitez olarak canlı ve devingen evreni yerleştirmiştir. Romantizmde doğa, cansız bir madde yığını değil; insanı geliştirecek bir öğretmendir (Bolsu Oygür, 2009: 21).

Yeşil politikanın beslendiği diğer eleştirel görüşlere dünya üzerindeki kaynaklara göre nüfusun fazla olduğunu vurgulayan Robert Malthus (1766-1834), kapitalizmin yeni tüketiciler ve suni zevkler yarattığını belirten Paul Lafargue (1842-1911), sayılabilmektedir. Bunlara ek olarak ütöpik sosyalistlerden çevreye duyarlı yaşam formlarını uygulamaya koymayı amaçlayan Robert Owen (1771-1858), falanjlari, kapitalizme bir seçenek olarak sunan Charles Fourier (1772-1837) kaydedilmektedir. Ayrıca yeşil düşüncüyü besleyen eleştirel görüşlere, Mihail Bakunin (1814-1876) ve Prince Peter Kropotkin (1842-1921) gibi anarşistlerin küçük ölçekli üretim ve komün temelinden hareket eden toplum tasavvurları örnek gösterilebilir. Bu sayılanlar dışında Perkins Marsh (1801-1882), William Morris (1834-1896), Alfred Wallece (1822-1913) Lewis Mumford (1895-1990) gibi isimler sanayileşmenin çevre üzerindeki olumsuz etkisine dikkat çeken eleştirilerde bulunmuşlardır (Duru, 1995: 8-9).

Yeşil politikayı besleyen başka bir damar olarak Batı toplumlarında meydana gelen 1968 hareketleri, öğrenci hareketleri, barış hareketleri, nükleer karşıtı hareketler ve kadın hareketleri gösterilmektedir. Sol hareketlerin eylem dalgası içerisinde gelişen protestolar çevre ile ilgili yayınlardan itibaren ekolojik muhalefet de filizlenmeye başlamıştır Mutlu, 2005: 38). Bunlara ek olarak maddi çıkarlara, otoriteye itaate, ailenin kutsallığına, endüstri toplumuna karşı çıkan doğaya dönüşü savunan beat ve hippie kuşakları da yeşil politikayı etkilemiştir. Bir diğer etkileyen unsur ekonomik faaliyetlerin çevresel sonuçlarına dikkat çeken yayınlardır

¹ Çevrecilik, ekolojizm, Yeşil ideoloji, Çevreci ideoloji birbiri yerine kullanılabilen sözcüklerdir (Çoban, 2018: 455).

olmuştur. Bu yayınlar aynı zamanda yeşil hareketin hazırlık kitapları olarak gösterilmektedir. Rachel Carson (1907-1964) *Sessiz Bahar* (1962) isimli çalışmasında tarımsal ilaçlamanın zararını vurgulamıştır. Barry Commoner (1917-2012) ise ekosistemin kendi içinde bir dengesinin olduğunu ve ekonominin bu dengeyi bozduğunu kaydetmiştir. Herbert Marcuse (1898-1979) *Tek Boyutlu İnsan* (1964) adlı eserinde tüketime sunulan ürünlerin belirli bir ideolojik eksen sunduğunu ve yaşam biçimi dayattığını belirtmiştir (Çoban, 2017: 457).

Doğa tahribatının yenilenmenin önüne geçmesi, doğa kaynaklarına bakışın değişmesi, kapitalist üretim tarzının gelişmesi, minimal yaşamı destekleyen görüşlerin ortaya çıkması, nüfusun artması, 20. Yüzyılın karakterini belirlediği toplumsal eylemler ve tüketim toplumu eleştirileri ile birlikte dört köşesi belirlenmiş bir yeşil ideoloji ortaya konulmuştur. Bu çalışma da yeşil politikanın izleklerini, teorik denklemini ve temellerini ve pratiğe dönüşmesini konu almaktadır. Çevreci ideolojinin teorik kabulleri ile pratik eylemliliği arasındaki tutarlılığı ve sınırlılıklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaca odaklanırken yeşil politikanın temel tezlerini pratiğe adım atarken bıraktığı hipotezinden harekete geçilmektedir. Sunduğu alternatif toplum çözümlemesini güncel deneyimlerinde savunmadığı iddia edilmektedir. Bu hipoteze ulaşırken yeşil politikanın pratik yönünün, oluşturan teorik formülasyonda nereye konumlandığını görebilmek için teori ve güncel yansımalarının karşılaştırıldığı bir yöntem benimsenmektedir. Bu karşılaştırmanın kapsamını çevreci ideolojinin Avrupa ve Türkiye'deki deneyimleri oluşturmaktadır. Yeşil hareketin teorik ve pratik yönünün karşılaştırıldığı teorinin pratik süzgecinden geçirildiği ve deneyim perspektifinden eleştirildiği bir yaklaşımın literatürdeki azlığı sebebiyle bu yaklaşım çalışmanın önemini temsil etmektedir.

1. YEŞİL POLİTİKAYA BAKIŞ: TEMALAR, İLKELER

Yeşil politika sadece çevre içeriğinden, çevresel reflekslerden, çevresel sorunlara karşı aksiyom almaktan ve kaygı duymaktan meydana gelmemektedir. Öte yandan benzer içerikler farklı politik ideolojiler tarafından da sahiplenilmektedir. Başka bir ifade ile yeşil politikanın tek başlığı çevre değildir, bununla birlikte ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel yaşamın çeşitli boyutlarına içkin sorunlar üzerinde durulmakta ve bu sorunlara ilgili çözümler üretilmektedir. Bu kapsamsal çeşitlilik başka politik ideolojilerle yeşil politika arasında bir açı oluşmasına zemin hazırlamasının yanında, yeşil politika içinde de farklı konumlara yol açmaktadır. Bu ayrımın en temeli çevreselcilik (environmentalism) ve çevrecilik (ecologism) başka bir ifade ile reformcu çevrecilik ve radikal çevrecilik, açık yeşiller ve koyu yeşiller, sığ ve derin ekoloji şeklindedir (Çoban, 2002: 10-11).

1.1. Kavramsal Olarak Ekoloji ve İç Gerilimler

Yeşil politikanın ana prensibi ekolojidir. Ekoloji organizmaların evde veya kendi doğal hayat alanları içinde incelenmesi anlamını taşımaktadır. Aynı zamanda biyolojiden ayrı bir bilim dalı olarak kendi kendini düzenleyen canlı cansız tüm unsurlardan oluşan ekosistemler anlamına gelmektedir. Tüm ekosistemler birbiri ile karşılıklı etkileşim içindedir. Ekolojinin hedefi doğal dünya içindeki insanın yeri konusundaki yaygın fikirleri yapı bozuma uğratmaktır. Temelde, insan doğanın sahibidir düşüncesini eleştirmektedir. Ekolojistler önünü göremeyen maddi zenginlik uğruna doğanın dengesini alt üst eden insan türünün bir felaket inşa ettiğini iddia etmektedir. Bu iddia diğer politik ideolojilerden kopuşun başlangıcıdır. İnsan merkezli çevre tezine karşı çevre merkezli veya doğa merkezli çevre tezleri ileri sürülmektedir. Diğer ideolojilerden kopuş aynı zamanda yeşil politika içinde de bir ayrımı yaratmaktadır. Bu ayrım Arne Naess'in (1912-2009) "Sığ Ekoloji" ve "Derin Ekoloji" ayrımı olarak karşımıza çıkmaktadır (Heywood, 2013: 260-262).

Ekoloji kavramı ele alınmadan önce üzerinde durulması gereken bir husus da çevrecilik ve ekoloji hareketi ile çevre korumacılık ve çevresellik gibi terimlerin arasındaki farklardır. Porrit (1989: 19) yeşil politika, ekoloji politikası, yeşiller ve ekolojistler terimlerini birbiri yerine kullanmakta beis görmemektedir. Ancak çevre korumacı eğilimi, mevcut düzenin restorasyonuna bağlı endüstriyalizme karşı olmayan reformist gelenek olarak açıklamaktadır. Çevreselcilik, çevre korumacılık ile çevrecilik, ekoloji hareketi ve yeşil politika arasındaki ayrımın ve bu terimlerin kullanım karmaşasının; insan ve doğa arasındaki ilişkinin niteliği ve doğanın ne şekilde anlamlandırıldığı ile ilgili olduğu ve ikinci sayılan kavramların ilk sayılan kavramlara tercih edilmesi endüstriyalizm yaklaşımının su üzerine çıkması olup; bilim insanlarındaki insan merkezci kavrayışın bir tezahürü olarak düşünülmektedir (Fezyioğlu, 2015: 98).

1.1.1. Derin Ekoloji ve Sığ Ekoloji

Derin ekoloji, felsefi ve ideolojik olarak varlıklar arasında ekolojik bütünlüğü savunmaktadır. İnsanı değil, doğayı merkez almaktadır. Eko-merkezcilik olarak da tanımlanan bu yaklaşım doğanın ve doğadaki çeşitliliğin korunmasını, doğanın değer ölçütünün insana getireceği yarardan bağımsız görülmesini ve her canlı varlığın eşit olması görüşlerinden yola çıkmaktadır. Sığ ekolojistlerin ise kirlenmeyi azaltmak için teknik gelişmeye bel bağlamasını daha fazla önemsedikleri ve temel sorunlara inmedikleri öne sürülmektedir. Oysa derin ekolojistlerin kapsamlı bir görüş ileri sürerek toplumların yaşam felsefelerini ve günlük hayatla ilgili kararlarını esas aldığı kabul edilmektedir (Bolsu Oygür, 2008: 29-20). Derin ekolojinin ilkeleri denebilecek temel hareket noktaları şu şekildedir (Önder, 2003: 97):

- Tüm doğadaki insan dışı hayat, insan gereksinimlerinden bağımsız, önemli ve kıymetli görülmelidir.
- Türlerin zenginliği ve çeşitliliği savunulmalı, insanların yaşamsal gereksinimleri dışında bu zenginliği azaltılmamalıdır.
- İnsanın insan dışındaki dünyada hakimiyeti aşırı bir seviyeye ulaşmıştır.
- Toplum dizayn eden ideolojinin kodları değiştirilmeli ve hayatın niteliğini değerli kılmak üzere olmalıdır.

Derin ekolojistler söz konusu ilkeleri ve hareket noktalarını belirlerken çeşitli kaynaklardan beslenmişlerdir. Bunlardan birincisi ekoloji² felsefesinde izleri bulunan Budizm, Taoizm, gibi öğretilerdir. Öte yandan derin ekoloji mistisizm ile de ilişki içerisindedir. Bu şekilde, ekoloji ile bütünlük ve uyum, mistik eğilimlerle kurtuluş düşüncesi temellenmektedir. Derin ekolojistler üçüncü dünya ülkelerinin dış borç sorunu çözülmedikçe hayvan ve bitki türlerinin yok olmasının önüne geçilemeyeceğini savunmaktadır. Yani bu örnekten hareketle şeylerin şeylerle ilişkili olduğunu vurgulamaktadırlar. Derin ekolojistleri besleyen bir diğer unsur sistem teorisidir.³ Bu teori ile derin ekolojistler kendi kendine organize etme kapasitesine sahip olduğunu ileri sürdükleri örgütlerin, toplumların ve eko-sistemlerin hepsini birer sistem şeklinde kabul ederek bunların kendi içleriyle ve oluşturdukları bütünlükle uyumlarını kaydetmektedirler. Sayılanlara ek olarak derin ekolojistler nüfusun her zaman üretimden fazla büyüyeceği varsayımından etkilenmektedir. Nüfusun azalması gerektiğini ifade eden Malthus'un (1766-1834) bu konuda derin ekolojistler üzerinde izleri olduğu ileri sürülmektedir. En belirgin Malthus etkisi olarak kaynakların sınırlılığı vurgusu gösterilmektedir (Yardımcı, 2006: 38-47). Ekoloji felsefesinin politik biçimi biyo-bölgeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Naess, biyo-bölgeleri; yerleşmiş demokrasiyle yönetilen, şiddet karşıtı, karşılıklı sorumluluk duygusu yüksek, insanların gönüllü şekilde minimal hayatlar sürdüğü, özgüvenli, göç olaylarının rastlanmadığı, insan ömrünün uzun olduğu, cemaat bağlarının kuvvetli örüldüğü, küçük ölçekli üretime dayalı, çalışma alanlarının yerleşim yerlerinden uzakta konumlandığı, cinsiyet eşitliğinin bulunduğu toplumsal hiyerarşi ilişkilerinin kaybolduğu bir model olarak tanımlamaktadır (Yayla ve Çelik, 2011: 371; aktaran Feyzioğlu, 2015: 119).

Heywood, derin ve sığ ekolojistlerin birbirlerinden farklarını kavramlar üzerinden karşılaştırmalı biçimde açıklamaktadır. Yani derin ekolojiyi oluşturan sırasıyla on kavramın karşısına on tane sığ ekolojiyi meydana getiren kavram yerleştirmektedir. Derin ekolojiyi ekolojizm, çevre-merkezcilik, mistisizm, doğa, radikal bütüncülük, doğadaki değerler, canlı-merkezli eşitlik, hayvan hakları, büyüme karşıtlığı ve ekolojik bilinç ile açıklamaktadır. Sığ ekolojiyi ise, çevrecilik, hafif insan merkezliği, bilim, insanlık, gönülsüz bütüncülük, araçsal değerler ve beşerî olmayan doğayı korumak, hayvan refahı, sürdürülebilir büyüme ve kişisel gelişim kavramları ile tanımlamaktadır (Heywood, 2013: 263).

Şahin (2003) de derin ekoloji ile sığ ekolojinin farklarını merkeze aldıkları doğa veya insan figürlerinden yola çıkarak açıklamaktadır. Derin ekolojistlerin, sığ ekolojistleri doğa tahribatını ekonomik kalkınma için engel olmadığı sürece tolere edebildiklerini vurgulamaktadır. Çünkü derin ekolojistler için doğanın kendisi bizzat kalkınmadan daha önemlidir. Öte yandan sığ ekolojinin pragmatik sapma ile endüstrileşme ve kentleşmenin

² Ekoloji kavramı ile bilimden bilgiye geçildiği ileri sürülmektedir. Ekoloji felsefesinin temel ilkesi kendini gerçekleştirme ilkesidir böylelikle insan kendini inceleme sürecinde kendilerini daha geniş bir bütünlüğün parçası olarak anlamaya başlayacağı kabul edilmektedir. Öte yandan kendini doğanın uzantısı olarak görme, algılama ve doğayı koruma gerekliliğini bilinci ve türsel eşitlik düşüncesinin altı çizilmektedir. Ekoloji aynı zamanda yaşamı düzenleme misyonuyla birlikte politik bir duruşu da kapsadığı kaydedilmektedir (Bolsu Oygür, 2007: 30-31).

³ Sistem teorisi, Holon ve Gaia kuramları gibi tüm varlıkların yaşamlarını sürdürebilmeleri için belirli bir seviyede birbirleri ile iletişim içinde olmaları gerektiğini savunur (Yardımcı, 2006: 60-61).

arkasında yatan sosyal ve felsefi varsayımları göz ardı ettiğini öne sürmektedir. Çoban (2012: 94-95), Marx'ın insan-merkezcilik ve eko-merkezcilik tartışmasında ikisinden birini seçen bu ikiliği anlamsızlaştıran bir görüşe sahip olduğunu belirtmektedir. Başka bir ifade ile insan ve doğa ilişkisini birinin öbürünü öncelemesi şeklinde kavramadığını vurgulamaktadır. Yani bütünüün parçalarının birbiriyle ilişkisi şeklinde kabul ettiğini ileri sürmektedir. Kendisi de doğal bir varlık olan insanın doğanın bir parçası olarak doğayla içsel bir ilişki içinde var olduğunu ve insanların doğaya bağımlı ve doğayla hem içsel hem de dışsal ilişkiyi içeren bir etkileşim içinde olduğunu kaydetmektedir. Dolayısıyla insanın ve doğanın aynı sürecin parçaları olduğunu belirtmektedir. İnsan doğanın bir parçası olduğundan insanın fiziksel ve tinsel yaşamının doğayla birbirine bağlanmış ayrıca doğanın da aynı zamanda kendi kendine bağlandığını ileri sürmektedir.

1.1.2. Toplumsal Ekoloji

Toplumsal ekoloji kavramı Murray Bookchin'in (1921-2006) ekolojik problemlere yönelik oluşturduğu reçeteyi ve tedavi yöntemlerini karşılamaktadır. Bu ifade Bookchin'in teorik ve pratik ekoloji yaklaşımını, farklı ekoloji görüşlerine getirdiği eleştirileri, diyalektik doğalcılık öğretisini ve komünalist teorilerini temsil eder (Oral, 2018: 5).

Toplumsal ekolojinin temel hareket noktası toplumla doğa arasındaki sorunların toplumsal gelişmeden kaynaklandığı düşüncesidir. Başka bir ifade ile toplumla doğa arasındaki karşıtlık ve bölünme toplumsal alandaki bölünmelerin sonucudur. Toplumsal ekolojiye göre sorunların kökeninde insanlığın, doğayı sömürmesi ve hükmü altına alması gerektiği yolundaki kavrayış yatmaktadır. Toplumsal tahakkümün rengini verdiği hiyerarşi, sınıfsal ayrışma, mülkiyet tarzı ve devletçi kurumlar gibi olgular insanlığın doğayla kurduğu ilişkisine yansımıştır. Bu yansımayla birlikte doğa sömürülecek hammadde olarak yorumlanmaya başlanmıştır (Fezullah, 2010: 116).

Bookchin'in statik bir doğa algısı yoktur, ona göre doğa, sadece öncesinde ve sonrasında yer alan anlardan koparılmış ne bir moment içinde bir pencerenin peyzaj manzarası ne de bir dağın zirve noktasından görülen manzardır. Doğa kesinlikle tüm bu olgulardır ama aynı zamanda fazlasıdır. Hepsinden ötesinde biyolojik doğa, varlıkların sürekli farklılaştığı ve giderek karmaşıklaştığı yaşam formlarının birikimsel evrimidir. Bookchin doğayı iki yönüyle ele almaktadır. Bunlar birinci doğa ve ikinci doğadır. Birinci doğa, organik doğa, doğal doğa anlamına gelmektedir. İkinci doğa ise sınıfların, hiyerarşilerin, devletlerin, serbest piyasanın damgasını vurduğu doğadır. Bu iki doğa tanımı ekolojik toplumda bilinçli ve özgür hale gelene kadar süreklilik içinde birbirlerinin karşı savı olarak gelişmektedir. (Bookchin, 1996: 11, 48, 50). Bookchin için tahakküm ve itaat, insan yaşamının bulunduğu ikinci doğanın konusudur. İlişkileri düzenleyen hiyerarşi kavramı da toplumun bulunduğu ikinci doğadadır. Bu terimin hayvan topluluklarına uygulanması onu toplumsal niteliğinden koparmaktır (Bookchin, 1994: 33). Ancak Bookchin toplumsal doğa karşıtlığını reddetmektedir. Derin ekolojistleri ve diğer politik ideolojileri doğanın insan üzerindeki egemenliğinin ve insanın doğa üzerindeki egemenliğinin görüşleri olarak ele almaktadır. Bookchin'e (1996: 136-137), göre odaklanılması gereken kısım yaygın sorunlar haline gelen hiyerarşi, egemenlik, ataerkillilik, sınıflar ve devletin yükselişinin nasıl ortaya çıktığıdır. Toplumsal ekolojinin politik programı hiyerarşiyi, sömürüyü ve tahakkümü toplumdan kaldırmak olarak ifade edilebilmektedir. Bu açıdan toplumsal ekoloji tahakküm sorununu toplumdan tasfiye etmeyi amaçlamaktadır.

Bu noktada geniş coğrafyalara hükmeden merkezi iktidarların kapitalist üretim tarzı ile birlikte kurumsal ve hiyerarşik bir yapı örgütlediğini vurgulayan toplumsal ekoloji, Yunan polislerinin minimal toplumsal örüntülerine, yurttaşlık ve doğrudan demokrasi uygulamalarına, toplumsal ilişkileri iktidar tahakkümünün alanını daraltacak biçimde kamusal alan inşa ederek sekülerleştirilmesini, hiyerarşik ve tahakkümcü unsurların toplumdan kazınmasını ve konfederalist komünal bir ekolojik toplum yaşamını önermektedir. Bu topluma ekotopya demektir. Otonomi, öz yönetim ve eko-cemaat üçlü ontolojisine sahip ekotopyanın amacı, merkezi iktidarların bürokratik ve otoriter ağırlıklarını tasfiye etmek ve tahakkümcü toplumların antitezi bir yaşam dizgesi inşa etmektir (Fezizoglu, 2015: 133-134). Bu kapsamlı projelerin ilkeleri şu şekilde belirtilmektedir (Fezullah, 2010: 119):

- Hiyerarşi ve tahakkümün tüm biçimlerinin, toplumsal sınıfların ve özel mülkiyetin mistifikasyonu.
- Eko-sistemlere uygun eko-toplulukların örgütlenmesi.
- Yerel enerjiye dayalı çevreye zarar vermeyen teknolojilerin benimsenmesi.
- Yeni bir ihtiyaç anlayışının kavranması.

1.2. Endüstriyalizm: Kötülüğün Kaynağı

Sanayi devrimiyle birlikte tüccar kapitalizmi yerini sanayi kapitalizmine bırakmış, tüm toplum alt üst oluşa uğramış, üretim ve hammadde arayışı hızlanmıştır. Kapitalist üretim tarzı insanlığın doğaya bakışını da değiştirilmiştir. Kapitalizm ile birlikte doğa metalaşması gereken unsurlardan ibaret hale gelmiştir. Başka bir ifade ile doğa, üzerinde egemen bir güç kurulmasının ötesine geçerek ekonomik değere dönüşecek üretim girdileri grubu olarak ele alınmaya başlanmıştır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısına kadar devam eden bu yaklaşım, insanların, doğayı gıda, barınak, nakliye ve eğlence gibi ihtiyaçlarını tatmin etmek için değerlendirilmesi gereken kaynaklar olarak görmesine yol açmıştır (Çakar, 2007: 14). Bahsedilen gelişmeler yeşil politika için inşa edici eleştiri anlamına gelmektedir. Buradan hareketle ekolojist hareketler endüstriyalizmin antagonizmasını ifade edecek toplum tasavvurları oluşturacaktır.

Endüstriyalizm eleştirisine dayalı gelişen toplum tasavvurları salt anti-kapitalist bir nitelik taşımamaktadır. Zira endüstriyalizm büyük ölçekli fabrika üretimine ve aralıksız sermaye birikimine dayanan iktisadi bir teori veya sistem şeklinde tanımlanmaktadır. Sosyalizm de kapitalizm ile birlikte endüstriyalizmin ideolojisi olarak kabul edilmektedir ve her iki ideoloji de esastan insanoğlunun maddi ilgilerini tatmin etmek için doğayı sömürmenin alternatif yollarını temsil etmektedir. Yeşil politikaya göre ekonomik büyümeye olan saplantı tüm hayatın bağlı olduğu ekosisteme zarar vererek tüm canlıların varlığını tehlikeye atmaktadır (Heywood, 2016: 185).

Endüstriyalizm sadece bir üretim biçimi olarak ele alınmamaktadır. Porrit'e (1989: 52-115) göre endüstriyalizm; insanları toplum içinde bireyciliğe yönelten, ekonomik adaletsizlikler ve yoksulluklar doğuran, kadın erkek eşitsizliğini besleyen, antidemokratik merkezîyetçi iktidarlar örgütlemektedir. Ek olarak insanları tahakkümcü yönetimlerin altında özgürlükten mahkûm bırakan, ihtiyaçlarına, işlerine ve emeklerine yabancılaştıran, doğayı tahrip eden, insan dışı türlerin ve insanlığın da gelecek kuşaklarının kaybedilmesine sebep olan, savaşlar çıkararak barışı tehdit eden ruhsuz bir sistemdir. Endüstriyel yaşam biçimine alternatif ise yeşil ekonominin inşa edildiği kendi kendini idame ettirebilen toplumdur. Yukarıda da belirtildiği gibi bu toplum endüstri toplumunun antagonizmasını ve köktenci kritiğini içermektedir.

Porrit yeşil ekonomiyi ve kendini idame ettirebilen toplumu insanların ihtiyaç tanımının yeniden yapıldığı, çevreye zarar vermeyen zenginlik yaratma yollarına yöneldiği, tutumlu bir anlayışa sahip olan, dünya kaynaklarının sınırsız olmadığını kavrayan ve bu kaynakları daha akılcıca kullanan toplumsal adaleti önceleyen bir anlayış olarak niteler (Porrit, 1989: 125).

Alman Yeşiller Partisi endüstri toplumuna alternatif ekolojik toplumu herkesin nitelikli bir yaşama sahip olacağı bir kazancının olduğu, yabancılaşmaya sebep vermeyecek işlerde çalışıldığı, talep yerine gereksinim paradigmasına oturan bir üretim tüketim ilişkisinin örüldüğü, canlı cansız tüm varlıkların fayda ölçüğüne bakılmaksızın değerli sayıldığı, dil, din, ırk gibi ayrışmaların yaşanmadığı, toplumsal konularda katılımcı ilkelerle karar alındığı, doğrudan demokrasi araçlarının işlevsel kullanıldığı, adil bir bölüşüm ilişkilerine ve ekolojik dengeye uyumlu bir ekonomik sistemin benimsendiği yaşam disiplini şeklinde tanımlamaktadır (Feyzioğlu, 2015: 108).

2. YEŞİL POLİTİKANIN ÖRGÜTLENMESİ

Yeşil politikanın kurumsallaşması politik partiler ve partilerin dışında ulusal ve ulus üstü ölçeklerde sivil toplum kuruluşları, düşünce kulüpleri, dernekler, komisyonlar ve konferanslar şeklinde gerçekleşmiştir.

2.1. Politik Partilerin Dışındaki Oluşumlar

Yeşil politikanın en eski örgütü olarak 1892 yılında kurulan Sierra Kulübü gösterilmektedir. Ancak kulüp birinci çevre dalgasının konjonktüründen etkilenerek çevre korumacılık politikaları etrafında faaliyet göstermiştir. 1948 yılında doğayı korumak adına önemli bir adım olan sivil toplum örgütlerini ve devlet mekanizmalarını bir araya getiren Uluslararası Doğa Koruma Birliği kurulmuştur. 1972 yılında Roma Kulübü tarafından Büyümenin Sınırları raporunu yayınlamış, rapor Birleşmiş Milletlerin (BM) Stockholm Konferansında çevre sorunlarının siyaset ekonomi ilişkisi boyutuyla değerlendirilmesi ve çevre sorunlarının tüm dünyanın gündemine gelmesini sağlamıştır (Bozkır, 2018: 58-60).

Aynı konferansta *Birleşmiş Milletler Çevre Programı* kurulmuştur. 1983 yılında Birleşmiş Milletler Çevre Komisyonu kurulması kararlaştırılmıştır. Bu komisyon çalışmalarını 1987 yılında *Brundland Raporu* diye de

anılan *Ortak Geleceğimiz* raporunu yayınlamıştır. Rapor çevre ve kalkınma arasındaki uyumsuzluğa dikkat çekmiştir. 1992 yılında Rio'da Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı toplanmış, Stockholm Konferansına bağlı kalındığı bildirilmiş ve 5 temel belge deklare edilmiştir. Bu belgeler *Rio Bildirgesi*, *Gündem 21*, *Orman İlkeleri prensipleri*, *İklim Değişikliği Sözleşmesi* ve *Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinden* oluşmaktadır. Konferansın eylem planı olan *Gündem 21 Raporunda* kalkınma için kaynakların korunmasının ve yönetilmesinin altı çizilmiştir. Bunların yanında Avrupa Parlamentosunun, Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütünün ve Avrupa Konseyinin çevre ile ilgili çeşitli programları, bölümleri, konu başlıkları ve inisiyatifleri mevcuttur (Nohutçu, 2015: 911-914).

Bu bağlamda Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) Yeşil Yeni Düzen paradigması geliştirilmiştir. Söz konusu yaklaşım kısa vadeli kriz şartlarından kurtuluş anahtarı olarak teorize edilse de ekonomik, toplumsal, politik ve ekolojik açıdan sürdürülebilirliğin önemli bir kazanımı şeklinde okumalar yapan taraflar da bulunmaktadır. 2009 yılında *Birleşmiş Milletler Çevre Programı* Yeşil Yeni Düzeni iş kayıplarının önlenmesi, ekonominin canlanması, karbon bağımlılığının düşmesi, ekosistemin bozulması sürecinin önüne geçilmesi gibi hedeflerini öne çıkarmıştır. Ülkelerin milli gelirlerinin %1'ini çevre dostu yatırım ve istihdam harcamalarına ayırmalarını gerektiğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde karbon emisyonunu kırmak, elektrikli araçlarla ulaşımı arttırmak, sera gazı salınımı azaltmak, yenilenebilir enerji kullanımını arttırmak gibi amaçlarla Avrupa Birliği 2019 yılında *Avrupa Yeşil Mutabakatını* yayınlamıştır. Kapitalist üretim tarzıyla gelen çevresel tahribat klasik iktisat anlayışının ekonomik büyüme ve kalkınma hedefini önceleyen bakış açısına eleştirileri de doğurmuş, kapitalizmin krizler, yoksulluklar ve eşitsizlikler yaratan boyutuna ek olarak çevreci sürdürülebilir iktisat politikalarını benimseyen eleştiriler de geliştirilmiştir. Ancak ortaya atılan Yeşil Yeni Dünya veya Yeşil Mutabakat gibi organizasyonlar kapitalizmin içerisinde çözümlemeler geliştiren, makas değişimini temsil etmeyen kapitalizmi yeşilden yana büken iç restorasyon anlamını taşımaktadır (Yalçın ve Gök, 2021: 363-368). Bahsedilen kapsamda Dünyanın Dostları, Yeşilbarış, Dünya Koruma Vakfı, Kuş Sevenler Cemiyetleri, Doğa Koruma Dernekleri gibi kuruluşlar ve çevreci sivil toplum örgütleri çok sayıda üyesi, destekçisi, ücretli çalışanı, uzmanı ve bütçe olanaklarıyla, yeşil politikanın kurumsallaşmış politika süreçlerinin parçası ya da paydaşı olmuşlardır (Çoban, 2018: 469). Bu tarz kuruluşlara Türkiye'den verilecek örnekleri Türkiye Doğa Koruma Vakfı, Türkiye Tabiatını Koruma Derneği, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, Çevre Sorunları Koordinasyon kurulu oluşturmaktadır (Şimşek, 1993: 11).

2.2. Kuramdan Pratiğe: Yeşil Partiler

Yeşil politika, 1870'lerde bilimsel, 1940'larda tepkisel olarak ortaya çıkmıştır. 68 başkaldırısı⁴ ile özgürlük taleplerinin bir yönünü temsilen politik süreç içerisinde kendine alan bulmuştur. Toplumların verili siyasal, ekonomik, sosyal, fiziksel ve buna benzer çelişkilerin üzerinde oluşmuştur. Yeşil politika, bir yandan otonom ve politik bir unsur, bir yandan toplumu başka bir gerçeklik bağlamında okumaya çalışan sosyal bir hareket niteliği taşımaktadır. Bu yönüyle, bireyi ekonomik ve faydacı insan imgelemine ötesine taşımayı, her şartta kazanma yerine daha iyi ve nitelikli olmayı, ekonomik büyümenin karşısında toplumsal ilerlemeyi amaçlamaktadır. Sadece üretim araçlarının mülkiyetine sahip olmayı değil, tüm bunların doğasını ve gelişmesini de sorgulamaktadır. Çevreci hareketin politik söylemi "insanların sömürülmesi sona erdirilmeden, çevrenin sömürülmesi sona erdirilemez" şeklindedir. Yeşil politika, iyi çevre kavramının, en az, özgürlük, zenginlik ve güvenlik gibi kamu politikalarının var olan tüm kavramları kadar gerçek olduğunu iddia etmektedir (Ceritli, 1998: 256-257).

Dünyada 1970-80'li yıllarda çevreci örgütlerin ve yeşil partilerin nicelik olarak artış göstermesi, çevreci temaların siyasal arenada alan bulmasını sağlamıştır. Yeşil prensiplerle kurulan oluşumlar çevreci paradigmayı temel almanın ötesinde demokrasiye, sivil haklara, adalete vb. konulara da yönelik tezler geliştirmişlerdir. Böylelikle yeşil partiler muhalefet ve/iktidar hedefleriyle bu fikirleri toplumsallaştırmayı hedeflemişlerdir (Bozkır, 2018: 61).

1972'de Yeni Zelanda'da Valves adıyla ilk ulusal Yeşil parti kurulmuş, parti ilk girdiği seçimlerde yüzde 5,6 oy almış, daha sonra oy oranını yüzde 6,8'e çıkarmıştır. Yeşil hareket, 1989 yılında Avustralya'da 5 vekil ile parlamentoda temsil başarısı göstermiştir. Ancak en büyük başarılar Avrupa'da özellikle de İngiltere'de ve Almanya'da kazanılmıştır. 1973 yılında İngiltere'de People adıyla kurulan parti, 87'de adını Yeşil Parti olarak

⁴ 1968 gençliğin yeni bir dünya arayışına girdiği tarih olarak nitelenir ve ekoloji hareketinin siyaset yapma şeklinin referans unsuru olarak kabul görmektedir (Bora, 1998).

değiştirmiş ve Avrupa Parlamentosu seçimlerinde yüzde 15 oy almıştır⁵. Seksenlerin sonunda İsviçre’de ve Belçika’da da Yeşiller parlamentoya girmiştir. 1974 yılında ise Fransa’da yeşil bir parti yerel hükümete seçilmiştir. Almanya’da Yeşiller Partisi’nin Sosyal Demokrat Partiyle ittifak kurması parti içinde birçok tartışmaya neden olmuştur. Fikir ayrılıkları her ne kadar nükleer güç, NATO üyeliği ve piyasa ekonomisi gibi temel konulardan çıkmış olsa da bu durum sol partilerle yeşil partilerin derin anlaşmazlıklarının bir izdüşümünü temsil etmektedir (Bolsu Oygür, 2009: 44-47). Anlaşmazlıkların temel sebebi olarak sol partilerin sendikalarla olan sıkı ilişkileri gösterilmektedir. Yani, yeşil hareketin temel kabulü olan anti-endüstriyalizm, özellikle istihdam başlığında, yeşil politikayı işçi sınıfı ile karşı karşıya getirmektedir. Bunun yanında sosyalist partilerin örgütsel yapılanma olarak hiyerarşik ve bürokratik özellikleri yeşil politikanın yapısal çözümlerine tezat görünmektedir (Özman, 1998).

Öte yandan yeşil hareket içerisindeki parlamenter politika ölçeğinde en başarılı örnek olarak Almanya gösterilmektedir. Öyle ki, 1983 yılında 27 vekil ile meclise giren yeşiller, 1987’ye gelindiğinde oylarını yüzde 8,3’e çıkartmışlardır. 1994 yılında 49 milletvekili ile temsil olunan yeşiller, 1998 yılında Almanya Sosyal Demokrat Partisi ile koalisyon kurmuştur. Bu koalisyonda başbakan yardımcılığı ve dış işleri bakanlığı görevleri yeşiller tarafından yerine getirilmiştir. Söz konusu koalisyon 2002 yılındaki seçimlerden sonra da devam etmiştir. Yeşiller, tüketici koruma, beslenme ve tarım bakanlığı, çevre bakanlığı ve dış işleri bakanlığı görevlerini üstlenmişlerdir. Almanya Yeşiller Partisi, 2005 yılından beri ulusal düzeyde muhalefette kalmış, politikaları genel olarak nükleer enerjinin sonlanması, LGBTİ+ bireylere karşı olan cinsiyet eşitsizliğinin kaldırılması, göçmen karşıtlığının sona ermesi, sosyal adaletin sağlanması, güneş ve rüzgârın enerji kaynağı olarak kullanılması, organik pazarların ve çevreci otomobil endüstrisinin gelişmesi etrafında toplanmaktadır (Malatya, 2017: 6-7). Yenilebilir enerji kaynakları, azınlık hakları ve buna benzer içeriklerle hareket eden Almanya Yeşiller Partisi derin ekolojiye ilişkin kavramlar olan 0 büyüme tezini benimsememektedir. Kesintisiz bir doğa merkezli yaklaşım partinin hareket noktasını oluşturmamaktadır. Bu durum partiyi derin ekolojiden ziyade sığ ekolojiye yaklaştırmaktadır. Söz konusu durum yeşil politikanın özellikle derin ekolojinin çözümlerinin gerçekçiliğini ve uygulanabilirliğini tartışmaya açmaktadır.

Türkiye’ye gelindiğinde ise Yeşil politikanın örgütlenmesi ve kamuoyu oluşturması 1980 sonrası döneme rastlamaktadır. Bunun arkasında yatan sebebin yeşil politikanın, 1980 öncesi dönemdeki huzursuz ortamın sorumluları olarak görülen politik akımların haricinde tam tersine bu cereyanlardan arınmış bir teori ve pratik biçimi olarak kabul edilmesi gösterilmektedir (Duru, 2002: 181). Bu dönemde en çok dikkat çeken oluşum olarak Yeşiller Partisi öne çıkmaktadır. 1988 yılında 51 kurucu üyeyle kurulan Türkiye Yeşiller Partisi, kuruluş misyonuna dair tüzüğünün birinci maddesinde insanlar arasındaki ilişkinin insan doğa ilişkisinin haricinde bir bağlamdan hareketle, demokratik ve huzurlu toplumu amaçladıkları ifadesine yer vermiştir. Parti doğrudan parlamento ve iktidar hedefi koymamış ekolojik sesi yükseltmek amaçlı örgütlenmiştir. Sağlıklı bir çevre için her tür grup, parti, dernek ve kurumla iş birliğine gidebileceğini vurgulamıştır. Sağlıklı bir çevre isteyen ve bunun için mücadele eden her tepkiyi demokratik sınırlar içine çekmeyi amaçladığının altını çizmiştir dolayısıyla kitle tabanı olarak bir ya da birkaç ekonomi politik sınıf gösterilmemiştir (Şimşek, 1993: 9 ve 22-23).

Yeşiller Partisi (1988) program olarak; temsili demokrasinin halkların katılımı oranında genişletilmesi, adem-i merkeziyetin güçlenmesi, bütün ulusların kardeş görülmesi ve azınlık haklarının geliştirilmesi, kadın-erkek eşitliği, ekolojik sistemin ve tarihi, kültürel mirasın korunması, savaş karşıtlığı ve barışın yükseltilmesi, doğa kullanımının zorunlu olduğu şartlarda devletçi kullanımı bağlamında kamulaştırılması, kent planlarında yerel yönetimlerin inisiyatifinin artırılması, doğayı koruma ve gözetme kapsamında sanayileşme ve teknoloji kullanımı, lokavtın yasaklanması ve grev hakkının emekçilere tanınması, ekonomide asıl rolün devlete verilmesi öne çıkmaktadır (Duru, 1993: 24-26). Görüldüğü gibi küçük teknoloji ve sanayileşme yaklaşımı terk edilmiştir. Ekonomi politikalarında merkezileşmeye alan açacak ifadeler yer verilmiştir. Bu durum partinin doğa merkezli düşünce felsefenden insan-merkezli düşünceye doğru eğilim gösterdiğini düşündürmektedir. Başka bir ifade ile Almanya Yeşiller Partisinde görülen ve yukarıda altı çizilen pratik sapmayı söz konusu parti de yaşamıştır ve ekoloji anlayışları derinden sığa doğru seyretilmiştir.

Yeşil ve Sol Gelecek Partisinin (2012) programında da büyük bir kopuşa rastlanılmamaktadır. Partinin program metninde doğa ve insan üzerinde her türlü sömürünün tasfiye edilmesi, Kürt sorununun barışçıl

⁵ Yeşil Partinin ardılı olan İngiltere ve Galler Yeşiller Partisi adına belirtilmesi gereken bir husus Avrupa Parlamentosunda gösterdikleri seçim başarısını ulusal düzeyde gösteremedikleri üzerinedir. Öyle ki parti 1992, 1997, 2001, 2005 ve 2010 yıllarındaki Avam Kamarası seçimlerinde yüzde bir veya birin altında oy alırken 2015, 2017 ve 2019 seçimlerinde yüzde bir ve üç arası oy almıştır. Oysa 1994, 1999, 2004 yıllarında Avrupa Parlamentosu seçimlerinde o oranları yüzde üç ve yüzde yedi arasında seyredirken 2009 yılında yüzde 7,8 2014 yılında yüzde 6,9 2019 yılında yüzde 11,8 oy almıştır (Wikipedia, 2021).

çözümü, azınlık ve LGBT hakları, hayvan hakları, âdem-i merkezîyet, yerinden yönetim, özerklik, inanç ve vicdan özgürlüğü, cinsiyet eşitliği, iklim değişikliğine uyum, yenilebilir enerji, sürdürülebilir kalkınma, doğanın bütünlüğü, dengesi ve sağlığı, üretim, tüketim ve dayanışmaya dayalı kentleşme ilkeleri yer almaktadır (Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi, 2012: 9-40). 14 Mayıs 2023 tarihli genel seçimlere, Yeşil ve Sol Gelecek Partisi Emek ve Özgürlük İttifakı altında girmiştir. Halkların Demokratik Partisi (HDP) kapatma davasıyla yargılanma sürecinin devam etmesi sebebiyle HDP vekilleri Yeşil ve Sol Gelecek Partisi listelerinden seçime katılmıştır. HDP Eş Başkanlarından Mithat Sancar bu kararı geleceğe dair sorumluluklarını yerine getirme görevlerini mahkemenin inisiyatifine ve iktidarın insafına bırakmayacakları gerekçesiyle aldıklarını belirtmektedir (Sayın, 2023). Buradan hareketle Yeşil ve Sol Gelecek Partisinin politik renginin ana nüvesini yeşil politikadan ziyade Kürt hareketinin ve temsilcilerinin verdiği sonucuna varılabilmektedir.

Kendini yeşil politikanın içinde tanımlamayan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) (2001) çevreye dair bakışında köyden kente göçlerin hızlanması ve sanayileşme ile beraber çevre sorunlarının arttığını vurgulamaktadır. Bu tehlikeye karşı sağlıklı ortamların sağlanması, sürdürülebilir kalkınmanın hedeflenmesi ve çevrenin tahribatıyla oluşan maliyetin azami seviyeye çekilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bu bağlamda AKP parti programında, çevre konusunda izleyeceği politikaların bazılarını şu şekilde sıralamaktadır (AKP, 2021):

- *“Çevreyi kirleten hiçbir kalkınma ya da üretim modeline müsamaha gösterilmeyecektir.”*
- *“Bilhassa eko-sistemler üzerinde toksik ve kalıcı etkileri bulunan endüstri atıklarının kontrol altına alınması ve artımının sağlanması suretiyle kirlenme oranı asgariye indirilecektir.”*
- *“...Çevre sorunlarının çözümünde geleneksel çevre anlayışımız ve kültürümüzden yararlanılacaktır”.*

Yukarıda belirtilen amaç ve yöntemlerle birlikte AKP'nin çevreden yana politikaları, kalkınma ve özellikle de inşaat sektörüne verilen ağırlığın gerisinde kalmıştır. Şöyle ki Türkiye 2001 yılından 2017 yılına kadar geçen sürede ağaç örüntüsünün yüzde 4,2'sini kaybetmiştir. Orman kanununda “kamu yararı” ifadesi koyulmasına rağmen 17 kez değişiklik yapılmıştır. Ormanlardan 651.359 hektar alan madencilik ve başka endüstriyel faaliyetler için kullanılmıştır. Yangınlarda 119.000 hektar alan zarar görmüştür. Yapı ruhsat izinleri 36 milyon metre kare iken 280 milyon metre kare seviyesine çıkmıştır. Tarımsal ve endüstriyel üretimin yoğun olduğu havzalarda su kalitesi “çok kirli” seviyesine ulaşmıştır. 2016 yılı itibarı ile 158 yüzey suyunun 116'sı içme suyu standardında olmadığı görülmüştür. Çevresel etki değerlendirme (ÇED) süreçleri işlevsiz hale getirilmiştir (BirGün, 2019). AKP'ye benzer şekilde kendini salt yeşil politikanın sınırlarında konumlandırmayan fakat çevreci hassasiyeti programına taşıyan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) (1923) çevre hakkını temel insan hakkı olarak görmektedir. Bu doğrultuda doğal kaynakların sınırlılığı, küresel ısınma, çölleşme kuraklaşma, erozyon, iklim değişikliği gibi sorunları 21. Yüzyılda insanlığı bekleyen en büyük sorunlar olarak öne çıkarmıştır. Bu vurgu ile kalkınma hedefinin sürdürülebilirlik ilkesi kapsamında yönetilmesinin benimsenmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Teknolojik gelişmenin ve üretim biçiminin çevreyi kirletmeyen, gelecek nesillerin sağlığını ipotek altına almadan gerçekleştirilmesini kabul etmektedir (CHP, 2021: 335-336). Cumhuriyet Halk Partisi, çevreye dair izleyeceği politikaları aşağıdaki gibi düzenlemiştir (CHP, 2021: 336-342):

- *“Kirleten öder ilkesine işlerlik kazandırılacaktır...”*
- *“Temiz çevre için kentsel altyapı tamamlanacaktır...”*
- *“Çevresel etki değerlendirmesinin etkin uygulanması sağlanacaktır...”*
- *“Çevre ajansı ve Yüksek Çevre Kurulu kurulacaktır...”*
- *“AB'nin Yenilenmiş Lizbon Stratejisi benimsenecektir...”*
- *“Kyoto protokolünün ülke çıkarlarını da dikkate alarak uygulanmasına özen gösterilecektir...”*

Buraya kadar bahsedilen ilkeler, programlar, toplum tahayyülleri bir iktidar olma metodunun gerekliliğini kılmaktadır. Yeşil politikada bu noktada kulvar değişikliği ya da reformist düzenlemeler yerine kökten ve radikal bir yöntem izlemeği öne çıkarmaktadır. Ancak bu strateji Ekim devrimi gibi bir altüst oluşa ve yeniden inşaya dayanmamaktadır. Toptan dönüşümün ana motoru olarak etik değerlerdeki ve yaşam tarzındaki rıza ve ikna prensiplerine dayalı değişim öne çıkarılmaktadır. Bir anlamda kitlelere Ekolojik bilinç götürülmesi öne çıkarılmaktadır. Kitleyle temas için yeşil partiler, formel örgütler, yurttaş girişimleri, parlamentonun yeşilden yana çalıştırılması, parlamento dışı eylemler ve protestolar olmak üzere birçok strateji ve eylem planı benimsenmektedir (Çoban, 2002: 23-25). Yeşil Partiler hakkında belirtilmesi gereken bir diğer unsur da bu partilerin yeni bir siyaset tarzı oluşturduklarıdır. Yeşil partiler parti olmayan parti veya antiparti parti

terimlerini ileri sürmektedirler. Bu durum yeşil partilerin geneli dikkate alındığında kararların yerel örgütlerce alınması, kadın ve erkek iki eş sözcünün bulunması, lider hareketi olmaktan kaçınılması gibi uygulamalarda kendini göstermektedir. Öte yandan araştırmalar yeşil partilerin masa başına geçtiği ülkelerde ekolojik muhalefetin kurumsallaşmadığı ülkelere nazaran güç, etki ve itibar kaybettiklerini ifade etmektedir (Çoban, 2018: 468-469).

SONUÇ

Yeşil politikanın temel ilkeleri endüstriyalizmin terk edilmesi, ekonomik büyümenin sınırlandırılması, nüfusun azaltılması, küçük teknolojilerin benimsenmesi, ekonomik politik ve toplumsal kararların eko-merkezli bir anlayışla alınması, kuşak içi ve kuşaklar arası adaletin tesis edilmesi, yerellik ve katılımçılık ile yeniden düzenlenmiş demokrasi şeklinde ifade edilebilmektedir. Ancak temel hareket noktası sayılabilecek bu ilkeler çeşitli görüşler ve çevreler tarafından bazı eleştirilerle karşılaşmıştır.

Yeşil politikanın doğa merkezci yaklaşımı çeşitli tepkilere sebep olmuştur. Bu tepkiler genel olarak insanın dünyaya ve yaşama yön verme konusunda edilgen bir duruma yerleştirilmesi ve bu bağlamda insan karşısı bir tavır ile insani becerilerin yok sayılması şeklinde ifade edilmektedir. Bir diğer eleştiri konusu yeşil düşüncenin bağnazlık oluşturduğu yönündedir. Yeşil politikanın mistik ve tinsel öğelerle kurulu olduğu kaydedilmektedir. Öte yandan yeşil politikanın doğrudan ekolojik ilişki kurulamayan eşitlik, yoksulluk ve ırkçılık gibi sorunlar karşısında çözümsüz kaldığı öne sürülmektedir. Dolayısıyla bu noksanlıkla birlikte yeşil politikanın teorik altyapısı ve ideolojik ve felsefi sınırları soru işareti oluşturmaktadır. Bu bağlamda politik talep ve önerilerindeki yöntemin belirsizliği, başka bir eleştiri konusunu temsil etmektedir. Bununla birlikte yeşil politikanın barındırdığı çelişkilere dikkat çekilmektedir, söz konusu çelişki doğa merkezci paradigmanın insan ve doğa ilişkisinin sınırlarını belirlerken, yeniden insan merkezçiliğin tezahürü olan bir kavrayışa sahip olmasıdır. Açılacak olursa insan türüne karşı ikircikli bir tutum izlenmektedir. Yani insan hem kurtarıcı hem kurban hem de suçludur (Feyzioglu, 2015: 119-121).

Yeşil politikaya yöneltilen diğer eleştiriler, toplumsal sınıfların göz ardı edildiği, topyekûn teknoloji düşmanlığının yapıldığı, nüfus sorunu üzerine yapılan sorunsallaştırmanın yetersiz kaldığı yönünde olmuştur (Yardımcı, 2006: 106-111). Bookchin de (1994: 25) doğa merkezli radikal yeşillere başka bir ifade ile derin ekolojistlere yönelik bazı eleştiriler getirmiştir. Bu eleştirileri kısaca ifade etmek gerekirse Rönesans ve akılcılık düşmanlığı, katı Malthusçuluk, anti-hümanizm ve mistik öğretilere kapılmak etrafında toplanmaktadır.

Yeşil politikanın esas başarısı ise çevreci değerleri politik tartışmalara ve dolaşıma kazandırmış olmaları gösterilmektedir. Ek olarak endüstriyalizmin ürettiği risklere karşı çevre duyarlılığı geliştirmeleri ve sağlamaları, öteki politik ideolojilere, partilere, kurumlara ve devletlere ekolojik kaygılara yanıt bulma zorunluluğu getirmişlerdir (Çoban, 2018: 467). Başka bir ifade ile partilerden sivil toplum örgütlerine, kamu politikalarından, uluslararası antlaşmalara çevreye duyarlı hareket etme ve/veya söylem üretme gerekliliği doğmuştur. Bu durum yeşil politikanın savunduğu değerlerin ve ilkelerin geniş bir kamuoyu tarafından yankı bulduğu anlamını taşımaktadır. Yeşil politikanın vurgulanmış başarısı aynı zamanda en büyük başarısızlığını temsil etmektedir. Her görüşten ideolojiye, organizasyona, kuruma ve örgütlenmeye ihraç ettiği çevre hassasiyeti temenni ve programatik seviyede kalmaktadır. Küresel ölçekte kapitalizmin getirdiği çevre yıkımına karşı eksen değişikliği şeklinde tanımlanabilecek bir değişim yaşanmamıştır. Öte yandan hem gelişmiş ülkelerde hem de gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde kalkınma hedefi ve amacı çevresel duyarlılıklarının önünde tutulmaktadır. Politik iktidarlar için kapitalist üretim biçiminin ve onun egemen olduğu toplumsal yapının yaşam kalıplarının sürdürülmesi öncelikli hedef olarak durmaktadır. Gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkeler için sanayi temelli kalkınma hedefi, çevresel maliyetlerin düşürülmesine göre ön planda yer almaktadır.

Etik Beyan: Bu çalışma için etik beyanı gerekli görülmemiştir. Aksi bir durumun tespiti halinde Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.

Yazar Katkı Beyanı: 1. Yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Beyanı: Yazar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

İntihal Beyanı: İntihale yazılımla makalenin benzerlik taraması yapılmıştır.

Lisans: CC BY-NC. Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Ethical Statement: *An ethics statement was not deemed necessary for this study. If a contrary situation is detected, the Journal of Social Economic Research has no responsibility and all responsibility belongs to the author of the study.*

Author Contribution Declaration: *1. Author's contribution rate is 100%.*

Declaration of Interest: *The author(s) declare/declare that there is no conflict of interest.*

Plagiarism Statement: *The article was scanned for similarity with Ithenticate software.*

License: *Licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0).*

KAYNAKÇA

- Akp (2021). *Parti Programı*. Erişim Adresi: <https://www.akparti.org.tr/parti/parti-programi/>, Erişim Tarihi: 31.01.2021.
- Birgün (2019 Haziran). AKP'li 17 Yılın Çevre Bilançosu: Hava Kirliliği, Orman Talanı ve Beton Kentler. *BirGün*, Erişim Adresi: <https://www.birgun.net/haber/akp-li-17-yilin-cevre-bilancosu-hava-kirliligi-orman-talani-ve-beton-kentler-257978>, Erişim Tarihi: 31.01.2021.
- Bıçkı, D. (2001). Batı Düşüncesi, Liberal Kapitalizm ve Çevre. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, (2): 33-42.
- Bolsu Oygür, A. (2009). *Türkiye'de Ekolojik Hareketin Gelişimi: Ağaçkakan Dergisi Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bookchin, M. (1996). *Toplumsal Ekolojinin Felsefesi* (Çev. Rahmi Ögdül). İstanbul: Kabalıcı.
- Bookchin, M. (1994). *Özgürlüğün Ekolojisi* (Çev. Alev Türker). İstanbul: Ayrıntı.
- Bora, T. (1998). 68: İkinci Bir Eleme. *Birikim Dergisi*, 109, Erişim Adres: <https://birikimdergisi.com/dergiler/birikim/1/sayi-109-mayis-1998/2304/68-ikinci-eleme/3244> Erişim Tarihi: 30.11.2020.
- Bozkır, Ö. (2018). Çevreci Anlayışın Siyasallaşması: Yeşil Siyaset ve Türkiye. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimleri Dergisi*, 1(2): 56-69.
- Ceritli, İ. (1998). Çevreci Hareketin Siyasallaşma Süreci. *Disiplinler Arası Çalışma Dergisi*, (2): 255-271.
- Chp (2021). *Cumhuriyet Halk Partisi Programı*. Erişim Adresi: <https://chp.azureedge.net/1d48b01630ef43d9b2edf45d55842cae.pdf>, Erişim Tarihi: 31.01.2021.
- Çakar, U. (2007). *Ekolojik Örgüt Modeli Önerisi: Epistemolojik Yaklaşım* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çoban, A. (2018). Çevrecilik. Atılğan Gökhan ve AYTEKİN ATTILA (Der.). *Siyaset Bilimi* içinde (s. 455-477). İstanbul: Yordam Kitap.
- Çoban, A. (2012). Ekolojik Tartışmalar Bakımından Marx'ın Düşüncesinin Değeri. *Kurtuluş Dergisi*, (2): 93-104.
- Çoban, A. (2002). Çevreciliğin İdeolojik Unsurlarının Eklemlenmesi. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 57(3): 4-11.
- Duru, B. (2002). Türkiye'de Çevrenin Siyasallaşması: Yeşiller Partisi Deneyimi. *Mülkiye Dergisi*, 23(26): 179-200.
- Duru, B. (1995). *Çevre Bilincinin Gelişim Sürecinde Türkiye'de Gönüllü Çevre Kuruluşları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Feyzipoğlu, Ü. (2015). *Doğa Paradigmasından Siyasal Paradigmaya: Derin ve Toplumsal Ekoloji* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Afyon.
- Feyzullah, Ü. (2010). Toplumsal Ekoloji. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (26): 114-123.
- Güçlü, A. (2007). *Sürdürülebilir Kalkınma ve Türkiye'nin Çevre Politikaları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Heywood, A. (2016). *Siyaset* (Çev. Kolektif). Ankara: Adres Yayınları.
- Heywood, A. (2013). *Siyasal İdeolojiler: Bir Giriş* (Çev. Ahmet Kemal Bayram ve Özgür Tüfekçi). Ankara: Adres Yayınları.
- Malatya, G. C. (2017). *Türkiye'de ve Bazı Ülkelerdeki Yeşiller Partisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara.
- Mutlu, A. (2005). *Ekoloji ve Yönetim Düşüncesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Nohutçu, A. (2015). *Kamu Yönetimi*, Ankara: Savaş Yayınları.
- Oral, E. (2018). *Murray Bookchin ve Toplumsal Ekoloji*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Porrit, J. (1989). *Yeşil Politika* (Çev. Alev Türker). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Önder, T. (2003). Derin Ekoloji Üzerine. *Liberal Düşünce Dergisi*, 8 (31): 95-111.
- Özlüer, F. (2005). Ekoloji Hareketleri Tarih Yapabilecek Mi?. *Gri-Yeşil Dergisi*, Erişim Adresi: <http://www.fevziozluer.av.tr/ekoloji-hareketleri-tarih-yapabilecek-mi/> Erişim Tarihi: 30.11.2020.
- Özman, A. (1998). Yeşiller Partisi ve ÖDP Üzerine. *Birikim Dergisi*, 109, Erişim Adresi: <https://birikimdergisi.com/dergiler/birikim/1/sayi-110-haziran-1998/2305/yesiller-partisi-ve-odp-uzerine/3834>, Erişim Tarihi: 30.11.2020.
- Öztürk, Ö. (2019). *Türkiye’de Çevrecilik ve Çevre Söylemlerinin İçeriği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sayın, A. (2023). Yeşil Sol Parti Adaylarını Tanıttı: Birlikte Değiştireceğiz. *BBC News Türkçe*, Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/articles/c3gryjrexr4o>, Erişim Tarihi: 26.04.2023.
- Şahin, Ü. (2003). Ekolojizmi Çevrecilikten Ayırmak. Erişim Adresi: <http://www.oocities.org/ucekoloji/umitsabin.htm>, Erişim Tarihi: 29.11.2020.
- Şimşek, M. (1993). Türkiye’de Yeşiller Partisi. *Marmara İletişim Dergisi*, (2): 5-41.
- Yalçın, Z. A. ve Gök, M. (2021). 21. Yüzyılda Çevre ve Kalkınma İlişkilerinde Paradigma Değişimi: Yeşil Yeni Düzen. Çakı Fahri, Öner Şerif, Uzun Alper, Altındal Yonca ve Yalçın Zafer Arman (Der.), *21. Yüzyılda Kalkınmaya Yeniden Bakış*, içinde (s. 349-371). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yayla, H. ve Çelik, V. (2011). Çevre Sorunlarının Çözümü İçin Radikal Bir Öneri: Derin Ekoloji. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (26): 369-377.
- Yardımcı, S. (2006). *İnsan-Doğa İlişkisi Ekseninde Derin Ekoloji ve Toplumsal Ekoloji* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi (2012). *Programatik Metin*. Erişim Adresi: <https://yesilsolparti.org/programatik-metin/>, (01.12.2020).
- Wikipedia (2021). *İngiltere ve Galler Yeşiller Partisi*. Erişim Adresi: https://tr.qaz.wiki/wiki/Green_Party_of_England_and_Wales, Erişim Tarihi: 31.01.2021.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction and Purpose: Since the Enlightenment thought and the industrial revolution, environmental problems have emerged as a development that negatively affects the lives of living things. The Age of Enlightenment's emphasis on reason destroyed the understanding of nature as a goddess. With the capitalist mode of production, nature began to be accepted as a pool of raw materials that would meet the needs of capital. Along with these developments, different themes have formed the outlines of the ideological theses of green policy. For example, romanticism's understanding of a living and dynamic environment and its views on nature as a teacher contributing to human development represent one of these themes. The ever-increasing population compared to the limited resources of the world and the destruction of nature caused by this population is another vein that feeds the ecological movement. Utopian socialists and anarchists, who advocate communal life in harmony with nature, are noted as another source of influence when shaping the theses of green politics. Theoretical analyzes have brought about internal tensions and different ecological positionings. These include definitions of environmentalism and environmentalism, reformist environmentalism and radical environmentalism, light greens and dark greens. These differences have become more visible with the organization of environmentalist thought. The aim of the study is to reveal how basic ecological theses are preserved and implemented in practice. In addition, it is to express the effective and ineffective aspects of the practical dimension of green policy.

Conceptual Framework: The conceptual framework of the research consists of the concepts of deep ecology, shallow ecology, social ecology, industrialism and ecology. The term ecology means the study of living things in their natural environments. Its main goal is to equalize the place of humans in the set of living things with other living things. He is the ruler of man over nature and opposes tolerating the destruction of nature according to human needs. He reads nature's domination by humans for material wealth as a development that prepares humanity's own end. This rupture distinguishes the greens from other ideologies. Because green policy, while establishing the human-nature relationship, puts forward the nature-centered environment equation, not the human-centered environment. In addition, this rupture divides the ecology movement into two camps. The first of these is deep ecology and the other is shallow ecology. Deep ecologists build the dominant philosophy of life on a nature-centered understanding of the environment. They express that non-human life is valuable regardless of human needs. They argue that the richness of species must be protected, that human domination over nature has reached a harmful level, that the codes that shape society have fundamentally changed, and that human activities have entered a phase that threatens the diversity and richness of species. While developing theses on nature, they were nourished by mystical teachings such as ecosophy, Buddhism and Taoism, which emphasize holistic and harmony. Shallow ecologists, on the other hand, focus on sensitivity in current life dynamics as opposed to a fundamental transformation. Unlike deep ecologists, they are not anti-growth. They emphasize approaches such as sustainable development or environmentally friendly development. They can be described as slightly anthropocentric. To emphasize the main difference between them, the fixed tip of the compass is nature in deep ecology, while it is humans in shallow ecology. When it comes to social ecology, nature is considered as a life form formed by the evolutionary accumulation of constantly changing and complex natural entities. Two different dimensions of nature are emphasized. The first of these is the natural nature that comes to mind first, and the second is the area where classes, states, domination and hierarchy exist. It expresses that concepts such as hierarchy, domination and exploitation are carried from social relations to our view of nature. It is recommended that the damage to nature be eliminated through living spaces organized in the form of direct democracy and minimal social structure, like the experience of the Greek police. This way of life, called Ecotopia, has autonomy, self-management and communal qualities. Another key concept that forms the conceptual framework of green policy is industrialism. In other words, green policy expresses the antithesis of industrialism. According to green policy, industrialism sees nature only as a resource that meets the need for raw materials. Nature destruction is disregarded before economic growth. Green policy industrialism is interpreted as a system that produces individualism and economic injustice among people, increases inequality between men and women, creates undemocratic governments, creates relations of domination, deprives freedoms, disregards the concept of real needs, ignores the lives of non-human

creatures, and starts wars. Instead, green economy, self-managing social structures and ecological systems are shown as alternatives.

Research Design and Method: Literature review was preferred as the data collection method in the study. Qualitative research method was used as the research method. Description, explanation and comparison methods were used in the article study. When discussing green policy, the answer to the question to what extent political and civil society experiences remain within the theoretical framework and to what extent the theory is reflected in practice is sought. In this regard, firstly the theoretical arguments and then the practical experiences of green policy were examined. Continuities and discontinuities between these two phenomena have been identified. Various results have been achieved with this method.

Findings: While creating its basic assumptions, green policy was influenced by environmental pollution, capitalism, views that envision minimal lifestyles, and the protest climate of 1968. It represents the antagonism of industrialism as an ideology. The concept of deep ecology corresponds to radical views, while the concept of shallow ecology corresponds to the reformist aspect. According to green policy theorists, both capitalism and socialism are seen within industrialism. The organization of ecological views is progressing through both non-governmental organizations and political parties. Apart from these, they have been influential in the formation of important protocols, agreements and contracts on a global scale. In 1948, the International Union for Conservation of Nature was established. The 1972 Limits to Growth Report of the Club of Rome represents one of the important cornerstones in the globalization of environmental sensitivity. With the report in question, the United Nations Environment Program was accepted and later took the initiative in establishing the United Nations Environment Commission. This commission published the Our Common Future report and drew attention to the distinction between environmental protection and development. However, the development goal has always been kept at the forefront, and in the Green New Deal paradigm of the United Nation Environment Program in 2009, environmentally friendly investments and employment conditions were included for only one percent of the national product. The European Union published the European Green Deal text in 2019 and could not go further than offering solutions within the idea of industrialism. While the poverty and inequalities brought by capitalism are underlined, sustainable economic policies are emphasized. However, it does not offer a solution beyond bending industrialism in favor of green. When it comes to political organizations, not only nature and environmental themes are used. However, it is argued that the fact that nature must be protected is an indispensable part of public policies. But beyond this, they have also developed various analyzes on topics such as democracy, civil rights and justice. Firstly, in local elections in New Zealand and Australia, municipalities have achieved success in gaining parliamentary representation in general elections. While the socialization of green political parties has not reached large masses, environmental sensitivity has gained a serious global public opinion that has been responded to in every opinion and in every environment. The most successful example is the German Green Party. They became widespread in Turkey after 1980, but they did not have a significant presence.

Result and Discussion: Green policy addresses all facts and phenomena, especially industrialism, from a nature-centered perspective. It focuses on intergenerational and interspecies justice, local democracy, minimal use of technology, and the adoption of lifestyles that prioritize small communities. However, it is criticized with arguments such as placing humanity in a passive state, keeping human skills in the background, tending to metaphysics by foaming up mystical and spiritual values, and failing to offer solutions to problems such as economic inequalities and racism. It accepts humans as both the subject of the problem that produces environmental problems, the focus to solve these problems, and the victim of these problems. Therefore, the concept of humanity in the equation of green policy contains inconsistency. In the practical part, the method of green transformation needs to be explained and developed. As green policy becomes institutionalized, it loses its effectiveness. It is more popular in organizations such as local elections and European parliament elections compared to general elections. Economic development in Turkey and all over the world is ahead of green sensitivities. The success of non-governmental organizations in bending politics in favor of the environment has remained at the level of discourse and program and has not gained a performative quality. The goal of economic growth has won over sustainable development views. In this context, green parties seem far from action on a radical and fundamental transformation.